

RECENSIONS

Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae ab anno DCCC usque ad annum MC, conditum a M. BASSOLS DE CLIMENT, conficiendum curavit IOHANNES BASTARDAS, vol I (A-D), Barcinone MCMLX-MCMLXXXV, 1048 cols.

El *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* és, sense cap mena de dubte, una de les empreses més importants que es duen a terme a casa nostra en el camp de la Filologia i de la Lingüística, tant llatines com romàniques. Com a prova de la ininterrompuda labor aplicada a aquesta tasca, acaba d'aparèixer el fascicle introductor i el novè de la sèrie fins ara publicada, amb la qual cosa ha quedat complet el primer volum, que abraça les lletres A-D, des de la «a» fins al terme «dux».

Ha estat aquesta, doncs, una bona ocasió perquè el Professor Joan Bastardas, director de l'obra, expliqui en el prefaci (pp. X-XXI) les vicissituds per què ha passat l'elaboració d'aquest *Glossarium* d'ençà que un grup d'ajudants del Professor Marià Bassols de Climent va començar, el curs acadèmic 1952-1953, a arregar material per a la realització del projecte fins que el 1960 veié la llum el primer fascicle. Així observem com en una primera etapa els col·laboradors d'aquesta obra enviaven les fitxes arreglades a Madrid per tal de contribuir a la realització del *Novum Glossarium* que preparava el Professor Franz Blatt; dificultats diverses, però, van fer més aconsellable de servir aquesta causa comuna des de Catalunya mateix, elaborant els articles des d'on es podia tenir un coneixement més proper de la realitat cultural i històrica que havia produït les fonts en què es basaven les cèdules lexicogràfiques. Els redactors del *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* continuaven així la tasca iniciada el 1938, dins el marc de l'Institut d'Estudis Catalans, per un equip dirigit pel Prof. Lluís Nicolau d'Oliver, que ja havia arreglat un bon nombre de fitxes, per bé que d'aquestes els redactors del *GMLC* no se'n pogueren servir fins que l'Institut d'Estudis Catalans s'instal·là definitivament a la seva antiga seu de la Casa de Convalescència el 1982 quan ja les cèdules lexicogràfiques no podien ser de gran utilitat. Tanmateix, l'IEC ha assumit de nou com a pròpia també aquesta tasca i després de signar un acord amb el Consell Superior d'Investigacions Científiques el 1985 ha contribuït a la publicació d'aquests dos darrers fascicles. El Prof. Bastardas en el repàs històric que fa no oblida tampoc d'assenyalar com a antecedents del *GMLC* l'obra meritòria de personatges de la categoria de Josep Balari, Bernat Alart, Joaquim Miret, Pere Pujol, Paul Aebischer, Ramon d'Abadal...

Després del Prefaci, ve una Introducció (pp. XXIII-XXVIII), en la qual el Prof. Bastardas exposa els objectius de l'obra: l'estudi del lèxic del llatí medieval de Catalunya i del català pre-literari del segle IX al XI, i explica els criteris metodològics seguits: la selecció dels mots a incloure —sols els que representen una innovació lèxica o semàntica respecte als vocables continguts en el *Thesaurus Linguae Latinae*, o els que aporten innovacions fonètiques, morfològiques o sintàctiques—; la tria de fonts —bàsicament documentals, però també literàries—; la justificació del període cronològic abraçat, que té com a límit el 1100, si bé aquest any no és una barrera infranquejable quan l'interès d'una paraula o d'una acció aconsella de traspasar-la; la innovació d'incorporar notes explicatives; la descripció de la disposició dels articles, amb les paraules entrades segons la forma que presenten en el *TbLL* o segons la forma gràfica més propera a l'etimologia si es tracta de neologismes, amb la inclusió de les variants ortogràfiques i fonètiques, i l'etimologia de les innovacions lèxiques, seguides de la definició

i de les citacions amb amplis contextos per tal que el lector pugui formar-se el seu propi criteri.

La part introductòria acaba amb la indicació de les sigles, la bibliografia dels textos despulats, i la dels estudis i revistes tinguts en compte (pp. XXIX-XL), que tanquen el fascicle preliminar.

El fascicle 9, per la seva banda, redactat amb el rigor i l'exigència de consuetud comprèn les paraules «dotalis» a «dux», i clou amb unes rectificacions i addicions —veritablerment n'ha calgut ben poques— als fascicles precedents.

Amb aquest primer volum acabat, el *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* fundat pel Professor Marià Bassols ha pres ja una consistència considerable després d'haver superat situacions adverses i malgrat condicions de treball sovint precàries, gràcies sobretot a la dedicació constant de l'equip dirigit pel Professor Joan Bastardas i format, entre els seus redactors principals, per Eulàlia Rodon, Dolors Condom, Rosa Quevedo, M. Cinta Català, Teresa Gràcia, Montserrat Arnan, Lluïsa de Nadal i Isabel Rakosnik, i, entre els altres col·laboradors, per Carme Huguet, Isabel Martínez, Àngel Mestres, Mireia Montané, Josep Morató, Oliveri Nortes, Josefina Soler, Josefa Sòria i Josefina Viera.

Jesús ALTURO I PERUCHO

Josep M. MARQUÈS I PLANAGUMÀ, *El cartoral de Santa Maria de Roses (segles X-XIII)* (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica, XXXVII), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1986, 160 pp.

El present llibre ofereix una acurada transcripció del cartoral del monestir de Santa Maria de Roses, segons el ms. del fons de l'abadia d'Amer conservat a l'Arxiu Diocesà de Girona. Conté 121 documents referents al cenobi de Roses des de l'any 897 al 1252.

El text ve precedit d'una sumària introducció on l'autor dona les línies generals del contingut, amb esments de la tipologia documental i algunes notícies històriques. En aquesta introducció pel que fa a la presentació del ms., hom ha donat tal volta més importància a les característiques materials del llibre i deixa de banda l'aspecte paleogràfic tan indispensable en una publicació d'aquesta mena.

En les notícies històriques, en tractar de les relacions dels comtes d'Empúries amb el monestir de Roses, l'autor, amb peu a l'acta de consagració de l'església de l'esmentat cenobi publicada per R. Ordeig i Mata a la «Revista Catalana de Teologia» (IX-1 - any 1984, doc. 184), es sorprèn que el 3 de gener de 1053, en què tingué lloc l'esdeveniment, no hi fos present la comtessa Guisla que tenia senyoria sobre el monestir. Però cal tenir en compte que el document en qüestió no és un original, sinó una suposada còpia del segle XVII que, en la literalitat del seu contingut, desperta més que vehements sospites de falsedat.

Algun dels documents inserits al cartoral, concretament els dels núm. 1 i 6, l'autor el col·laciona amb una altra còpia coneguda del mateix instrument. En canvi no ho fa amb el document núm. 5, còpia del qual figura a la Biblioteca Nacional de Madrid amb el núm. 42 del ms. 270, citat per l'autor a la pàgina 15, n. 12. El mateix passa amb l'interessant document núm. 2, inserit també al cartoral dit de Carlemany de l'Arxiu Diocesà de Girona, que l'autor tenia al seu abast immediat, la collació del qual hauria donat més de 30 variants bona part d'elles ben importants.

La perfecció de la transcripció del text —dins del que cap sempre en aquesta mena